

**MOTIVATIONENS
BETYDELSE FÖR ELEVERS
LÄSFÖRSTÅELSE OCH
ENGAGEMANG
– EN KUNSKAPSÖVERSIKT**

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Beatrice Ek

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Ämneslärarutbildning för grundskolans årskurs 7-9: svenska och engelska

Svensk titel: Motivationens betydelse för elevers läsförståelse och engagemang – en kunskapsöversikt

Engelsk titel: The importance of motivation for students' reading comprehension and engagement

Utgivningsår: 2025

Författare: Beatrice Ek

Handledare: Anna Hellén

Examinator: Jörgen Frostlund

Nyckelord: läsmotivation, svenska, kunskapsöversikt

Sammanfattning

Svenska elevers läsförståelse har försämrats under de senaste åren, vilket bekräftas av internationella och nationella undersökningar som PISA och PIRLS. Dessa resultat har väckt oro kring elevernas förmåga att tolka och förstå texter, något som är avgörande både för deras skolprestationer och för deras förmåga att bli aktiva samhällsmedborgare. Trots statliga satsningar på läromedel och läsutveckling kvarstår utmaningar, vilket även universitet märker av när toppstudenter visar brister i läsförståelse.

Denna kunskapsöversikt syftar att undersöka vad som kännetecknar forskningen kring läsmotivation med relevans för svenskämnet årskurs 7-9. För att kunskapsöversikten ska uppnå sitt syfte har fyra följande frågeställningar legat till grund för forskningen:

- Vilka syften och frågeställningar presenteras i artiklarna?
- Vilka metoder och urval presenteras i artiklarna?
- Vilka är de viktigaste resultaten som framkommer i artiklarna?
Vad har motivation för betydelse för läsförmågan?
Vilka strategier kan tillämpas för att stärka elevernas läsmotivation?
- Vilka forskningsluckor finns kring ämnet?

Metoden som har använts är fältsökning, där noga utvalda sökord har utformat sökningarna i olika databaser som har resulterat i 11 relevanta artiklar som kan kopplas till syftet och frågeställningarna.

I resultatet framkommer det att motivation är avgörande för elevers läsförmåga, då den påverkar både viljan att läsa och utvecklingen av en varaktig läsvana, vilket främjar en positiv inställning till läsning. Tre centrala antaganden är att motivation är avgörande för engagemang och prestation, att den är mångdimensionell och formas av olika övertygelser och att den förändras över tid och i olika sammanhang. För att stärka elevers läsmotivation kan strategier som att låta eleverna välja böcker och delta i planeringen av läsprojekt öka deras engagemang. Avslutningsvis kan lärare göra stor skillnad genom att erbjuda autonomistöd, vilket innebär att elevernas ges möjlighet att utveckla egna idéer innan läraren ingriper och detta leder till ett ökat intresse för läsning.

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Syfte	3
2. Metod.....	3
2.1 Databassökning.....	4
2.2 Urvalsprocess och urvalskriterier	5
2.3 Sökmetoder och sökprocessen	6
2.4 Geografisk distribution	11
3. Resultat.....	12
3.1 Översiktlig beskrivning av de valda artiklarna	12
3.1.1 Artiklarnas syften.....	12
3.1.2 Artiklarnas metoder och urval	13
3.2 Fördjupad analys	16
3.2.1 Motivationens betydelse för läsförmågan	16
3.2.2 Strategier för att stärka elevernas läsmotivation	17
4. Diskussion	19
4.1 Resultatdiskussion	19
4.2 Metoddiskussion.....	21
4.3 Styrkor och svagheter inom fältet	21
4.4 Didaktiska implikationer	22
5. Slutsatser och förslag till vidare forskning	23
Käll- och litteraturförteckning.....	25

1. Inledning

PISA mäter elevernas kunskaper i matematik, naturkunskap och läsförståelse. Resultatet från 2022 visar att svenska elever har försämrat sina kunskaper i läsförståelse (Skolverket, 2024). PIRLS, som undersöker elever i årskurs 4 läsförståelse och attityder till läsning, visade ett försämrat resultat i den senaste mätningen som gjordes 2021 gentemot resultatet från 2016 (Skolverket, 2023). Både PISA och PIRLS visar på att svenska elevers läsförståelse har minskat de senaste åren. Insatser har tillämpats av regeringen för att svenska elever ska bli bättre på att läsa, bland annat har de satsat 685 miljoner kronor år 2023 för att skolor ska kunna ha möjlighet att köpa in läromedel. Regeringen har dessutom satsat 43 miljoner kronor för att stärka elevers språk-, läs- och skrivutveckling (Regeringskansliet, 2023).

Även prestigefyllda universitet i Sverige larmar om att studenter med toppbetyg visar brister på läsförståelse. Enligt lärare vid flera lärosäten i Skåne, som intervjuats av tidningen, framträder en enhetlig bild: många elever har svårigheter att förstå innehållet i längre texter och visar brister i läsförståelse (Westerlund, 2023).

Med anledning av att elevernas läsförståelse har försämrats de senaste åren så kommer denna kunskapsöversikt att undersöka vad som kännetecknar forskningen kring läsmotivation med relevans för svenskämnet årskurs 7-9. Den syftar även till att undersöka vad motivation har för betydelse för läsförmågan samt vilka strategier som kan tillämpas för att stärka elevernas läsmotivation.

1.1 Syfte

Syftet med denna kunskapsöversikt är att undersöka vad som kännetecknar forskningen kring läsmotivation med relevans för svenskämnet årskurs 7-9. Frågor som ligger till grund för undersökningen är:

- Vilka syften och frågeställningar presenteras i artiklarna?
- Vilka metoder och urval presenteras i artiklarna?
- Vilka är de viktigaste resultaten som framkommer i artiklarna?
Vad har motivation för betydelse för läsförmågan?
Vilka strategier kan tillämpas för att stärka elevernas läsmotivation?
- Vilka forskningsluckor finns kring ämnet?

2. Metod

I detta kapitel beskrivs metoden för insamling av forskning till kunskapsöversikten. Detta avsnitt redogör för vilka databaser som har använts, hur urvalsprocessen gått till samt vilka inkluderings- och exkluderingskriterier som legat till grund för de utvalda artiklarna. För att tydliggöra identifierade sökord, urvalskriterier och bortvalda kriterier, sammanställning av artiklar samt kartläggning har tabeller utformats.

2.1 Databassökning

För att få fram relevanta vetenskapliga artiklar till denna kunskapsöversikt har flera ord från frågeställningarna använts i sökningarna, vilket är en vanlig förekommande sökstrategi enligt Eriksson Barajas (2013). Både engelska och svenska sökord har använts för att få ett bredare perspektiv på forskningen. Följande engelska sökord har applicerats; ”reading”, ”motivation”, ”reading motivation”, ”secondary school”, ”motivational aspects” och ”adolescents”. De svenska sökorden har varit; ”läsning” och ”högstadiet”. Utifrån samtliga sökord har 11 artiklar valts ut. Artiklarna kommer från de två databaserna ERIC och SWEPUB. ERIC är en databas som främst tillhandahåller artiklar på engelska medan SWEPUB främst har artiklar på svenska. När sökningarna har gjorts tillämpades årtalen 2015-2024, vilket var ett medvetet val eftersom artiklarna skulle vara aktuella.

Tabell 1. Identifierade sökord

Engelska	Svenska
Reading Motivation Reading motivation Secondary school Adolescents Motivational aspects	Läsning Högstadiet

2.2 Urvalsprocess och urvalskriterier

Urvalskriterier och bortvalda kriterier är presenterade i en tabellform (tabell 2) för att enkelt få en överblick över vad som har inkluderats och exkluderats i sökprocessen (Eriksson Barajas m.fl., s.81). Tabellen har sin utgångspunkt från Eriksson Barajas (2013) där de belyser urvalsprocessens olika steg. Första steget innefattar att identifiera området som man har valt att undersöka samt definiera olika sökord. I det andra steget utformas begränsningar för vetenskapligt granskade artiklar och publiceringsår. Tredje steget innefattar att starta sin sökprocess i olika databaser, databasen ERIC har främst kommit till användning i denna sökprocess. Steg fyra handlar om att söka fram pågående forskning som ännu inte publicerats, detta steg inkluderas inte i denna sökprocess eftersom artiklar mellan årtalen 2015 och 2024 istället inkluderades. I steg fem väljer man ut artiklar som uppfattas som relevanta efter att ha läst igenom titlar och sammanfattningar. I det slutgiltiga steget, sex, läser man artiklarna i sin helhet och genomför en bedömning av deras kvalitet.

Under sökprocessen, som visas i tabell 3, var det flera sökningar som genererade i tusentals sökträffar. Vid dessa tillfällen så lästes artiklarnas titlar samt abstracts igenom översiktligt för att få en uppfattning om de stämde överens med denna kunskapsöversikts syfte samt frågeställningar. Efter att ha scrollat igenom dessa sökningar så hittades de utvalda artiklarna främst på sida 1 eller 2, därefter så var följande artiklar inte relevanta och inkluderades därmed inte i denna kunskapsöversikt.

Reliabilitet har tillämpats i kunskapsöversikten genom beskrivning av hur artiklarna har valts ut, inkluderings- och exkluderingskriterier samt presentation av sökningar. Genom utförliga beskrivningar av hur sökprocessen har gått till väga så skulle en annan forskare kunna upprepa samma process och uppnå samma resultat (Eriksson Barajas, s.103, 2013). Validitet har inkluderats genom att se över artiklarnas relevans kopplat till kunskapsöversiktens syfte samt frågeställningar. När sökningar har gjorts så har sökorden utgått från ord i frågeställningarna (Eriksson Barajas, s.78, 2013).

Tabell 2. Urvalskriterier och bortvalda kriterier

Inkluderingskriterier	Exkluderingskriterier
Peer-reviewed Grundskola och gymnasieskola Västvärlden (Europa och USA) Publicerade år 2015-2024 Språk; svenska och engelska	Ej peer-reviewed Förskola och högskola Länder som inte tillhör västvärlden (Europa och USA) Publicerade före år 2015 Artiklar på annat språk än engelska och svenska

2.3 Sökmetoder och sökprocessen

Majoriteten av sökningarna gjordes i databasen ERIC där främst engelska artiklar finns att tillgå. Flera sökningar tillämpades med olika sökord för att få fram relevanta artiklar.

Första sökningen gjordes i databasen SWEPUB som främst har svenska artiklar. För att få fram relevanta artiklar till denna kunskapsöversikt tillämpades ord från frågeställningarna. För att endast få fram vetenskapliga artiklar gjordes en avgränsning som kallas refereegranskat, vilket innebär att andra forskare har granskat artikeln innan den publicerats. Sökorden som tillämpades för denna sökning var "läsning" ; "högstadiet" med avgränsningen refereegranskat. Alla årtal var inkluderade i denna sökning för att uppnå flertalet sökträffar. Denna sökning genererade i 6 träffar och en artikel valdes ut för vidare läsning. Med anledning av att endast 6 sökträffar framkom i denna sökning bland svenska artiklar så ville jag i nästa sökning se om det fanns ett större utbud av relevanta artiklar på engelska istället.

Andra sökningen utformades av sökorden "reading motivation" AND "secondary school" i databasen ERIC, för att få fram engelska artiklar. En avgränsning var peer review, vilket betyder att endast vetenskapliga artiklar kommer fram i sökresultatet. En annan avgränsning var artiklar från 2015. Denna sökning genererade i 3587 träffar och efter att ha läst igenom rubriker och abstract valdes två artiklar ut för vidare granskning. Granskningen bestod av att läsa igenom abstract, metod och resultat för att se om artiklarna kunde vara relevanta att inkludera i kunskapsöversikten.

Tredje sökningen bestod av sökorden "reading" AND "motivation" i databasen ERIC. Peer review och artiklar från 2015 var avgränsningen även här och denna sökning fick 1723 träffar. I samband med denna sökning valdes tre artiklar ut för vidare granskning.

Sökorden "reading" AND "adolescents" tillämpades i fjärde sökningen, även denna sökning gjordes i databasen ERIC. Som innan var avgränsningarna peer review och artiklar publicerade från år 2015 inkluderade. Sökningen fick 1535 träffar och tre artiklar valdes ut för att granskas.

I den femte sökningen tillämpades sökorden "reading" AND "motivation" AND "attitudes" i databasen ERIC. Avgränsningarna var peer review och artiklar publicerade från år 2015 var inkluderade. Denna sökning genererade i 659 träffar men efter att ha läst igenom rubriker samt abstract valdes ingen artikel ut från denna sökning.

Den sjätte sökningen baserades på sökorden "reading" AND "motivational aspects" AND "adolescents" i databasen ERIC. Peer review tillämpades och endast artiklar från år 2015 var inkluderade i sökningen. Detta genererade i 3 träffar och en artikel valdes ut för vidare granskning.

Sjunde sökningen bestod av sökorden “reading” AND “motivation” AND “adolescents” och sökningen gjordes i databasen ERIC. Artiklarna skulle vara peer reviewed och vara från år 2015. Detta resulterade i 167 träffar och en artikel valdes ut för granskning.

Tabell 3. Presentation av sökningar

Datum	Databas	Söksträng	Filtreringar, avgränsningar i databasen	Övrigt	Antal träffar	Valda källor
2024-11-17	SWEPUB	Läsning; högstadiet	Refereegranskning, alla årtal	Fältsökning	6	Söderberg, Rejman & Vuorenmaa (2024)
2024-11-18	ERIC	Reading motivation AND secondary school	Peer review, från år 2015	Fältsökning	3587	Kurnaz & Pürsün (2022) Tegmark, Alatalo, Vinterek & Winberg (2022)
2024-11-18	ERIC	Reading AND motivation	Peer review, från år 2015	Fältsökning	1723	Syal, Davis, Zhang, Schoeneberger, Spinney, Mac Iver & Mac Iver (2024) Bachmann (2022) Engler & Westphal (2024)

2024-11-20	ERIC	Reading AND adolesce nts	Peer review, från år 2015	Fältsö kning	1535	Webber, Wilkinson, Duncan, McGeown (2023) Wilkinson, Andries, Howarth, Bonsall, Sabeti, McGeown (2020) McGeown, Bonsall, Andries, Howarth, Wilkinson & Sabeti (2020)
2024-12-10	ERIC	reading AND motivati onal aspects AND adolesce nts	Peer review, från år 2015	Fältsö kning	3	Wolters, Barnes, Kulesz, York & Francis (2017)
2024-12-10	ERIC	reading AND motivati on AND adolesce nts	Peer review, från år 2015	Fältsö kning	167	Troyer (2017)

Tabell 4. Sammanställning av utvalda artiklar

Titel	Författare	Årtal	Språk	Metod
An analysis of the Reading Motivation of Secondary School Students in Relation to Various Variables	Kurnaz & Pürsün	2022	Engelska	Kvantitativ
Examining a Motivational Treatment and Its Impact on Adolescents' Reading Comprehension and Fluency	Wolters, Barnes, Kulesz, York & Francis	2017	Engelska	Kvantitativ
Adolescents' perspectives on the barriers to reading for pleasure	Webber, Wilkinson, Duncan & McGeown	2023	Engelska	Kvalitativ
Reading During Adolescence: Why Adolescents Choose (or Do Not Choose) Books	Wilkinson, Andries, Howarth, Bonsall, Sabeti & McGeown	2020	Engelska	Kvalitativ
A Person-Centered Approach to Understanding Adolescents' Reading Motivation and Its Relation to	Syal, Davis, Zhang, Schoeneberger, Spinney, Mac Iver & Mac Iver	2024	Engelska	Kvantitativ

Reading Outcomes				
The Effect of Choice in Reading on Students' Intrinsic Motivation	Bachmann	2022	Engelska	Kvantitativ
Teacher Autonomy Support Counters Declining Trend in Intrinsic Reading Motivation across Secondary School	Engler & Westphal	2024	Engelska	Kvantitativ
What motivates students to read at school? Student views on reading practices in middle and lower-secondary school	Tegmark, Alatalo, Vinterek & Winberg	2022	Engelska	Kvantitativ och kvalitativ
Growing up a reader: Exploring children's and adolescents' perceptions of 'a reader'	McGeown, Bonsall, Andries, Howarth, Wilkinson & Sabeti	2020	Engelska	Kvalitativ
A Mixed-Methods Study of Adolescents' Motivation to Read	Troyer	2017	Engelska	Kvantitativ och kvalitativ
Årskurs 9 högläser skönlitteratur - elevperspektiv på läsning och	Söderberg, Rejman & Vuorenperä	2024	Svenska	Kvalitativ

2.4 Geografisk distribution

Artiklarna som har valts ut till denna kunskapsöversikt har sin utgångspunkt i västvärlden, i detta fall Europa och USA. Detta är ett medvetet val för att kunskapsöversikten inte ska uppfattas som för omfattande. Anledningen till att forskningen har avgränsats just till västvärlden är på grund av att skolorna i dessa länder har följande gemensamma faktorer. Majoriteten av länderna i västvärlden har lagstiftning som kräver obligatorisk skolgång för barn i åldrarna 7-18 år. Samtliga skolor följer nationellt eller delstatligt fastställda läroplaner som inkluderar kärnämnen som språk, matematik, naturvetenskap, samhällskunskap och idrott. Elevers prestationer mäts genom prov, uppsatser och i vissa fall standardiserade nationella tester.

Tabell 5. Sammanställning av länder samt antal gånger de förekommer i studierna

Sverige	2
Turkiet	1
Tyskland	1
Skottland	1
Storbritannien	3
USA	2

3. Resultat

3.1 Översiktlig beskrivning av de valda artiklarna

I detta kapitel presenteras en översiktlig beskrivning och jämförelse baserad på de valda artiklarnas syfte, metod och urval.

3.1.1 Artiklarnas syften

Samtliga artiklar som inkluderats i denna kunskapsöversikt har det gemensamma syftet att undersöka någon aspekt av läsmotivation, oavsett om den handlar om hur den kan påverkas, hur den varierar mellan individer, eller hur den kopplas till prestation och engagemang.

Tegmarks m.fl (2022) studie syftar till att undersöka vad som motiverar elever till att läsa samt identifiera faktorer som kan öka deras läsning, både i skolan och på fritiden. Forskarna vill genom denna studie bidra med kunskap om hur man kan skapa förutsättningar för att främja en mer autonom motivation för läsning. Troyer (2017) har som syfte i sin studie att undersöka om det finns olika profiler för läsmotivation och läsprestation bland ungdomar. Författaren vill dessutom, precis som Tegmark m.fl (2022), identifiera vilka faktorer som kan främja läsmotivationen hos elever. Även Kurnaz & Pürsün avser sin studie att identifiera faktorer som påverkar elevers läsmotivation samt analysera om dessa faktorer har någon statistiskt signifikant inverkan.

Studien av Syal m.fl (2023) syftar till att undersöka läsmotivationen hos elever genom att identifiera olika profiler av läsmotivation och analysera hur dessa profiler relaterar till elevernas läsförmåga och läsvanor. Detta genererar en förståelse för de faktorer som påverkar ungdomars läsmotivation och identifierar potentiella hinder för att engagera dem i läsning. Wolters m.fl (2017) syftar till att undersöka ungdomars läsmotivation i relation till bedömningar av deras läsförmåga. Både Wolters m.fl (2017) och Syals m.fl (2023) studier syftar till att se om det kan finnas ett samband mellan elevers läsmotivation och deras läsförmåga.

I Bachmanns studie (2022) är syftet att undersöka sambandet mellan elevers möjlighet att välja vilken skönlitterär bok de läser i engelskundervisningen och effekten på deras inre motivation för läsning. Studien fokuserar på hur valmöjligheter kan öka elevernas intresse och engagemang för att läsa, vilket i sin tur bidrar till att öka deras läsmotivation. Söderberg m.fl (2024) avser att belysa elevperspektivet i skönlitterär läsning, vad eleverna anser är viktigt när det gäller att läsa i skolan. Denna studie behandlar likt Bachmanns studie (2022) vikten av att eleverna får välja vilken bok de vill läsa själva.

I Engler och Westphal's studie (2024) syftar man till att undersöka hur elevernas inre motivation för läsning påverkas av deras uppfattning om autonomistöd från lärare, samt om

detta stöd kan bromsa den nedåtgående trenden i läsmotivation som ofta sker under högstadiet. Studien lyfter dessutom metoder för att motverka minskande läsmotivation hos ungdomar.

Syftet för studien av Webber m.fl (2023) är att undersöka vilka hinder som står i vägen för ungdomars läsande för nöjes skull, baserat på elevernas egna perspektiv. Denna studie syftar till att belysa de faktorer som påverkar ungdomars läsmotivation samt engagemang för läsning för nöjes skull. Även studien av Wilkinson m.fl (2020) syftar till att undersöka ungdomars skäl till varför de väljer eller inte väljer att läsa böcker. Denna studie diskuterar dessutom hur skolor kan skapa tid och utrymme för att uppmuntra eleverna till läsning för nöjes skull. Dessa två studier har liknande syften, det vill säga att undersöka vilka faktorer som står i vägen för att eleverna ska läsa för nöjes skull. Detta kan på sikt generera en förståelse kring varför deras läsmotivation minskar. I studien av Kurnaz & Pürsün är syftet också att undersöka vilka faktorer som kan påverka elevernas läsmotivation. Här framkommer faktorer som kön, årskurs och familjeförhållanden bland annat.

I studien av McGeown m.fl (2020) är syftet att undersöka hur barn och ungdomar definierar och beskriver vad det innebär att vara en läsare. I denna studie framkommer elevers insikter som i sin tur kan hjälpa lärare att stärka läskulturen i skolan. Även i studien av Söderberg m.fl (2024) belyser man elevers perspektiv på läsning. I studien framkommer dessutom vad deltagarna anser är mer och mindre intressant när det gäller läsning i skolan. Det kan vara användbart för lärare att veta vad eleverna har för uppfattningar och attityder kring läsning när de ska planera sin undervisning.

Som tidigare nämnts har samtliga artiklar som syfte att undersöka någon aspekt av läsmotivation, det förekommer dock olika dimensioner av motivation i dessa studier. Både Bachmann (2022) samt Wolters m.fl (2017) fokuserar på elevernas inre motivation och dess koppling till specifika aktiviteter, till exempel val av texter. Även Webber m.fl (2023) och Söderberg m.fl (2024) fokuserar i sina studier på läsning i specifika sammanhang, exempelvis högläsning eller gemensamma diskussioner i klassrummet, medan Syal m.fl (2024) och Troyer (2017) ger ett bredare perspektiv genom att undersöka hela profiler för motivation och läsengagemang. Wilkinson m.fl (2020) undersöker läsningen ur ett ännu bredare livskontextuellt perspektiv, genom att få reda på varför ungdomar läser eller inte läser böcker.

3.1.2 Artiklarnas metoder och urval

Samtliga artiklar är uppdelade efter den metod som författarna har valt att tillämpa i sin studie. Inledningsvis kommer studierna som har baserats på en kvantitativ metod presenteras, varvid studierna som har en kvalitativ metod presenteras. Avslutningsvis presenteras artiklarna med en mix av både kvantitativ och kvalitativ metod. Av de artiklar som har valts ut är det fem stycken som har en kvantitativ metod, fyra som har en kvalitativ metod och två som både har en kvantitativ och kvalitativ metod. Detta visar på att båda metoderna används frekvent på forskningsfältet. En kortare beskrivning kring hur metoden har applicerats i diverse studier kommer att presenteras samt urvalet av deltagare.

I följande studier av författarna Kurnaz & Pürsün (2022), Syal m.fl (2024), Bachmann (2022, Wolters m.fl (2017) och Engler & Westphal (2024) har kvantitativa metoder som enkäter och standardiserade tester kommit till användning för att samla in data till studierna. Genom detta tillvägagångssätt blir det möjligt att samla in en stor datamängd och statistisk analys av läsmotivation och relaterade faktorer.

Kurnaz & Pürsün (2022) använder en kvantitativ metod i studien med hjälp av en deskriptiv undersökningsmodell. Denna modell används för att beskriva en situation som den är, utan någon påverkan från exempelvis forskare. Metoden för urvalet är slumpmässigt, vilket innebär att varje individ har lika stor chans att bli utvald. I studien ingick 585 elever från sju olika skolor i Konya som är en stad i Turkiet. Eleverna gick i årskurserna 5, 6 och 7. Det ena datainsamlingsverktyget bestod av ett personligt informationsformulär för att samla in demografiska data om eleverna, exempelvis kön, familjeförhållanden och skolprestation. Det andra datainsamlingsverktyget var en läsmotivationsskala för att kunna mäta elevers motivation till att läsa. Verktyget innefattade fyra faktorer: vikten av att läsa, konkurrens, social miljö och boktyp.

Även Syal m.fl (2024) har haft en kvantitativ metod i sin studie då standardiserade mätinstrument samt statistisk modellering har använts för att undersöka elevers motivation samt läsvanor. För att få reda på elevernas läsmotivation användes Adaptive Reading Motivation Measure (ARMM) som är ett datorbaserat verktyg med 45 frågor. Eleverna får möjlighet att svara på en skala från 1 (inte alls som jag) till 6 (exakt som jag). Elevernas läsfrekvens bedömdes med 10 frågor. 8 av frågorna var anpassade från PIRLS och genom denna mätning framkom det hur ofta eleverna läste olika typer av texter och i vilket syfte de läste, i skolan eller för nöjes skull. Här fick eleverna möjlighet att svara på en skala från 0 (aldrig eller nästan aldrig) till 3 (varje dag eller nästan varje dag). Elevernas läsprestationer mättes med Star Reading Test, vilket är ett datorbaserat test med 24 frågor som bedömer läsförmågor. Urvalet av deltagare bestod av 367 elever från årskurs 9 och 10 vid fyra olika skolor i Kalifornien, New York, Connecticut och Alabama.

Bachmann (2022) använde sig av en kvantitativ metod med en experimentell design, vilket är en forskningsmetod som kan användas för att undersöka orsakssamband mellan variabler. Syftet var att undersöka hur elevernas läsmotivation påverkades när de själva fick välja vad de skulle läsa. Elevernas läsmotivation mättes med enkäten Adolescent Situational Reading Motivation Questionnaire (ASRMQ) som innehöll 25 slutna frågor som skattades på en 4-gradig skala, 1 motsvarade "inte alls sant" och 4 motsvarade "mycket sant". Enkäten skulle mäta elevernas självförmåga, intresse/inneboende motivation samt autonomi. Urvalet bestod av 172 elever som gick i årskurs 8 i skolan i sydöstra Texas.

Engler & Westphal (2024) har i sin studie använt sig av en kvantitativ metod i form av enkäter eller självskattningsformulär som en del av en longitudinell panelstudie. Urvalet bestod av 8193 elever som rapporterade deras inre läsmotivation samt deras uppfattning om autonomistöd från lärare årligen från årskurs 5 till årskurs 8 i en skola i Tyskland.

I studien av Wolters m.fl (2017) används en kvantitativ metod. Elevernas läsförståelse utvärderades med hjälp av testet Gates-MacGinitie Reading Comprehension Test (GRMT-RC). Inför detta test fick eleverna läsa korta, berättande och förklarande texter och svara på flervalsfrågor fokuserade på bokstavlig mening, verbal kunskap och kritiska resonemang. Slumpmässigt tilldelade formulär (S eller T) från GRMT-RC för årskurserna 7-9 användes. Urvalet bestod av 60 ungdomar från årskurs 9 från en skola i Texas. De blev indelade i antingen en experimentell behandlingsgrupp (intervention) eller en kontrollgrupp. Dessa grupper var likartade gällande ålder och elevbakgrund och det fanns inga skillnader gällande kön.

För att få en djupare insyn kring elevers perspektiv har Webber m.fl (2023), Wilkinson m.fl (2020) och Söderberg m.fl (2024) använt sig av kvalitativa metoder som intervjuer eller fokusgruppsamtal. Genom dessa metoder har forskarna kunnat få reda på vad eleverna tycker och tänker om läsning.

Webber m.fl (2023) använder sig av en kvalitativ metod i studien. Den kvalitativa metoden bestod av intervjuer med elever där samtliga intervjuer utgick från samma intervjuschema. Intervjuerna var semi-strukturerade vilket innebär att frågorna var förutbestämda och ställdes i samma följd till de olika deltagarna. Frågorna baserades på att utforska deltagarnas läsmotivation, attityder till läsning, sociala läspraxis, känslomässiga upplevelser med läsning samt uppfattade hinder och vad som får dem att läsa för nöjes skull. Av den insamlade datamängden skapades tre olika teman: läsmotivation, hinder för läspraktik och ungdomars uppfattningar om vikten av läsning för nöje. Studien baseras främst på data från kategori 2: hinder för läspraktik, även om det finns inslag av data från kategori 3 också. Urvalet bestod av 46 elever mellan 13 och 15 år gamla från sex olika skolor i Skottland. Oavsett läskunnighet och läsförmåga bjöds samtliga elever in för att delta i studien.

Wilkinson m.fl (2020) har tillämpat en kvalitativ metod i sin studie i form av intervjuer. 20 intervjuer gjordes med elever. Alla intervjuerna spelades in och transkriberades. Frågorna handlade främst om varför ungdomar väljer att läsa samt inte läsa böcker. Urvalet bestod av 39 elever i åldrarna 15 och 16 från två olika skolor i England, den ena skolan har 600 elever och den andra skolan har 1400 elever.

I studien av McGeown m.fl (2020) användes kvalitativ metod i form av intervjuer. Totalt genomfördes 63 intervjuer i studien. Till en början intervjuade vuxna forskare 22 grundskole- och gymnasieelever om deras syn på vad det innebär att vara en "läsare", vad de läser, varför, och hur läsning kan få dem att känna. Därefter intervjuade dessa elever en eller två av sina kamrater med en vuxen forskare närvarande. De använde samma frågor men kunde även välja att tillägga egna frågor. Samtliga intervjuer transkriberades och analyserades med tematisk analys. Initiala koder identifierades av forskarna som exempelvis "läser mycket", "läser för nöje" samt utvecklade bredare teman som exempelvis "läser ofta" och "intrinsic motiverad att läsa". Urvalet bestod av 63 elever från Skottland i åldern 9 till 16 år.

Söderberg m.fl (2024) har samlat in material till studien genom fokusgruppsamtal, vilket är en kvalitativ metod. Med begreppet fokus belyser man att ett specifikt område har fokuserats på, i detta fall skönlitterär läsning och läsning av skönlitteratur i skolan. Fokusgruppsamtalen spelades in och resulterade i sex olika inspelningar som var 30-40 minuter långa. Forskarna som intervjuade eleverna ville genom fokusgruppsamtalen få svar på sina tre frågeställningar: Vad berättar elevernas utsagor om deras litterära tänkande och litterära föreställningsvärldar?, vilken bild av litteraturläsning i allmänhet och högläsning i synnerhet ger eleverna uttryck för?, samt hur eleverna anser att litteraturundervisningen kan utvecklas. Urvalet var 18 elever i tre olika klasser i årskurs 9 på en F-9 skola i Sverige.

Troyer (2017) baserar sin studie på en kvantitativ och kvalitativ metod. Den kvantitativa metoden innehåller enkätundersökning och klusteranalys. Den kvalitativa metoden innehåller fallstudier, observationer och intervjuer. Detta resulterar i en mer nyanserad bild av läsmotivation än vad enbart enkäter eller fallstudier kan göra. En klusteranalys genomfördes av enkätresultaten och läsförmåga för att kunna identifiera möjliga profiler för motivation och prestation. Urvalet bestod då av 68 stycken sjundeklassare i Tyskland, därefter valdes endast 8 elever ut för observationer och intervjuer.

I studien av Tegmark m.fl (2022) används både kvantitativ och kvalitativ metod. Den kvantitativa metoden utgjordes i form av en enkätstudie där forskarna hade syftet att mäta mängden läsning och utforska sambandet med elevernas läsmotivation. Därefter gjordes en uppföljningsstudie då eleverna intervjuades. Intervjuerna syftade att få svar på elevernas syn på sig själva som läsare samt deras läspraktiker i skolan. Intervjuguiden innehöll totalt 24 frågor med en blandning av öppna samt stängda frågor. Urvalet var 259 elever från olika skolor i Sverige, både från årskurs 6 och 9.

3.2 Fördjupad analys

I detta avsnitt kommer en närmare granskning av vissa artiklars resultat att presenteras, denna granskning innefattar även svar på kunskapsöversiktens frågeställningar. Den fördjupade analysen är uppdelad i två olika teman, "motivationens betydelse för läsförmågan" samt "strategier för att stärka elevers läsmotivation".

3.2.1 Motivationens betydelse för läsförmågan

Kurnaz & Pürsün (2022) belyser i sin studie hur betydelsefull motivationen är för elevers läsförmåga. Motivation definieras som individens mål, önsknings och intentioner (Guthrie & Wigfield, 2000). Motivation påverkar inte bara viljan att läsa, utan bidrar också till att individen utvecklar och upprätthåller en läsvana, vilket i sin tur främjar en positiv inställning till läsning (Olifant mfl., 2019). Läsmotivation är avgörande för att elever ska utveckla och bibehålla sina läsvanor. De tidiga skolåren är en kritisk period för att etablera dessa vanor. Forskning har visat att elevers nyfikenhet och läslust ofta utvecklas i årskurs 2 och 3, medan

läsglädje och läsvanor bör formars i årskurs 4 till 6 (Aytaş, 2005). Trots detta har det konstaterats att elever i både grundskolan och högstadiet ofta har otillräckliga läsvanor, vilket delvis kan bero på låg läsmotivation. Studier pekar också på en stadig minskning av elevers läsmotivation i grundskolan (Marsch, 1989). Elever med hög läsmotivation läser desto mer och deltar gärna i läsaktiviteter, medan de med låg motivation sällan prioriterar läsning, även om de har goda kognitiva förmågor (Ileri Aydemir & Öztürk, 2013; Kurnaz & Yıldız, 2015).

I studien av Wolters m.fl (2016) nämns tre antaganden som ligger till grund för läsmotivation. Det första antagandet är att motivationsfaktorer är avgörande för elevers engagemang, lärande och prestationer inom läsning (Guthrie & Coddington, 2009; Kelley & Decker, 2009; Logan, Medford & Hughes, 2011; Taboada, Tonks, Wigfield & Guthrie, 2009; Wigfield & Guthrie, 1997). Elever som är motiverade har en tendens att prioritera tid för läsning, de lägger ner mer ansträngning för att bilda en förståelse kring det de läser och de lär sig dessutom mer effektivt. De elever som däremot är omotiverade eller som besitter en låg motivation har svårare för att komma i gång samt bibehålla de kognitiva processer som krävs för läsförståelse. Dessa elever tenderar dessutom att ha svårigheter för att upptäcka och rätta till förståelseproblem och anpassar inte lika väl sitt sätt att läsa efter läsmål (Cain, 1999; Linderholm & Van den Broek, 2002). Ökad motivation kan förbättra läsförståelse och läsflyt genom att påverka hur mycket kognitiva resurser som ägnas åt läsningen. Det andra antagandet som författarna nämner i studien är att elevers läsmotivation är mångdimensionell som är baserad på olika övertygelser, attityder och värderingar (Guthrie & Coddington, 2009; Guthrie, McRea & Klauda, 2007; Schiefele, Schaffner, Möller & Wigfield, 2012). Motivation inkluderar övertygelser som självförtroende, självuppfattning och värdebaserade faktorer som intresse och betydelse. Det tredje antagandet är att läsmotivation inte är en fast egenskap utan att denna egenskap har en tendens att förändras över tid och dessutom i olika sammanhang. Skolan har en stor betydelse då elevers motivation påverkas delvis av det material och metoder som används i klassrummet (Guthrie & Wigfield, 2000).

3.2.2 Strategier för att stärka elevernas läsmotivation

Söderberg m.fl (2024) belyser i sin studie vikten av att låta eleverna få bestämma valet av böcker för att öka deras intresse och motivation till att läsa. Resultaten i denna studie har baserats på fokusgruppsamtal med eleverna kring deras åsikter om läsning av skönlitteratur. Eleverna hävdar bland annat att de önskar sig ett större urval av böcker och att böckerna gärna får vara på flera språk. De uttrycker även en önskan om fler exemplar av böckerna i skolan eftersom de vill kunna ha möjlighet att ta med sig dem hem för fortsatt läsning utanför skolan. Litteratursamtal är en effektiv metod för att vidga elevernas kunskaper för läsförståelse, detta uttrycker eleverna att de vill se mer av i skolan eftersom de vill ta del av sina klasskompisars tankar och höra vad de tycker om böckerna som de läser. Utifrån detta kan man dra slutsatsen att det är viktigt att inkludera eleverna i bokval samt planeringen av ett läsprojekt så att eleverna känner sig motiverade till att genomföra läsningen.

Bachmanns studie (2022) hävdar i sin studie att eleverna blir mer motiverade till att läsa när de ges möjligheten att själva bestämma vilken bok de ska läsa i klassrummet.

Elever bör ges möjlighet att göra val inom minst en av följande aspekter för varje uppgift: innehåll, arbetsprocess, slutprodukt eller lärandets villkor (Tomlinson & Allen, 2000). Deras möjlighet att få vara med och påverka leder till att ungdomar har större chans att utveckla intellektualitet (Gallagher & Kittle, 2018). Elevers valmöjlighet i läsning innebär att de själva får välja vilken bok de ska läsa inom ramen för klassrumsundervisningen. Genom att låta eleverna läsa böcker som är självvalda kan detta öka deras intresse för läsning medan motstånd, apati och brist på engagemang minskas (Gallagher & Kittle, 2018).

Engler & Westphal (2024) lyfter fram lärarens autonomistöd (Teacher Autonomy Support, TAS) som en central faktor som påverkar elevers läsmotivation. Minskat autonomistöd under högstadiet betraktas ofta som en av de främsta orsakerna till den sjunkande inre motivationen för läsning. Begreppet autonomi avser individens behov av att känna ägarskap över sitt beteende och sina handlingar. En lärare som ger autonomistöd till sina elever låter dem utveckla sina idéer och initiativ innan de ingriper. TAS präglas av ett respektfullt, uppskattande och elevcentrerat förhållningssätt från lärarens sida (Reeve m.fl., 2004; Simon & Salanga, 2021). I en sådan miljö känner sig elever trygga med att ställa frågor och blir uppmuntrade att aktivt delta (Simon & Salanga, 2001; Williams & Deci, 1996). Ur ett teoretiskt perspektiv kan elever som upplever autonomistöd i klassrummet, uppfatta aktiviteter som att läsa och analysera texter som självvalda och förenliga med deras värderingar och intressen. Därmed är autonomistödjande lärare en faktor som kan påverka elevernas läsmotivation.

4. Diskussion

Detta diskussionskapitel inleds med en resultatdiskussion, följt av en diskussion kring vilka metoder som har använts vid sammanställningen av kunskapsöversikten. Därefter redogörs styrkor och svagheter som identifierats inom forskningsområdet som har undersökts. Avslutningsvis beskrivs vilka implikationer resultaten från kunskapsöversikten kan ha på lärarprofessionen.

4.1 Resultatdiskussion

Syftet med denna kunskapsöversikt var att undersöka vad som kännetecknar forskningen kring läsmotivation med relevans för svenskämnet årskurs 7-9. Resultatet av denna studie visar följande.

Kön är en framträdande faktor i fler studier när det gäller elevers läsmotivation. I forskningen framkom skillnader mellan pojkar och flickor. I resultatet av Kurnaz & Pürsüns (2022) studie framkommer det att flickorna som deltog i studien hade högre läsmotivation än vad pojkarna hade. Författarna hävdar att detta kan bero på att pojkar ofta ser läsning som en aktivitet kopplad till skolan samt inte prioriterar att ta sig tid till att läsa. Pojkar har dessutom lägre motivation och framgång i sina läsupplevelser. I studien av Tegmark m.fl (2022) framkommer liknande resultat angående könen som i studien av Kurnaz & Pürsün (2022), angående läsmotivationens skillnad mellan könen. I denna studie nämner författarna att flickor verkar ha en starkare vilja att bli bra läsare och läser mer på fritiden än pojkar. Utifrån resultaten av dessa studier kan man se att flickor är mer motiverade till att läsa än vad pojkar är, därför behövs insatser för att få även pojkar mer intresserade av läsning.

Resultatet tyder på att läsmotivation är starkt kopplat till inre motivation och autonomi. Autonomi är ett begrepp som är centralt i flera av de inkluderade artiklarna. Har eleverna möjlighet att uppleva ett autonomt beteende så kan detta stärka den inre motivationen hos dem. I studien av Tegmark m.fl (2022) framkommer det dock att den dominerade motivationen baseras på yttre krav hos eleverna i årskurs 9, dessa yttre krav kan exempelvis vara betyg. Det är endast en liten andel av eleverna som styrs av autonomi, vilket är avgörande för engagemang och prestation enligt forskningen. Bachmann (2022) belyser den inre motivationen som en central faktor och att den är avgörande för elevernas övergripande motivation att läsa. Den inre motivationen är en central drivkraft för elevernas engagemang och läsglädje samt spelar en viktig roll för både deras kognitiva och sociala utveckling. Engler & Westphal (2024) påpekar vikten av att eleverna ges samt upplever autonomistöd från sina undervisande lärare för att stärka deras motivation. I denna långvariga studie följer man samma elever från årskurs fem till åtta för att undersöka hur lärarnas initiala autonomistöd påverkas av elevernas inre motivation, även när detta stöd senare minskar. I studien framkom det att elever som upplevde att de fick autonomistöd mellan årskurs 5 och 8 hade en mindre minskning i sin inre motivation över tid. Till exempel, om en elev kände att

de fick autonomistöd i femte klass, var deras inre motivation mindre benägen att minska under följande åren. Slutsatsen av resultaten visar att när elever känner sig självständiga och får stöd att fatta egna beslut, kan det hjälpa till att behålla eller till och med öka deras inre motivation.

Vid granskningen av samtliga artiklar framkom att de studier som använde kvalitativa metoder gav en djupare och mer detaljerad förståelse av ämnet. Dessa metoder möjliggjorde att fånga nyanser i deltagarnas tankar och åsikter, vilket jag anser är särskilt värdefullt med tanke på syftet med denna kunskapsöversikt. I studierna av författarna Kurnaz & Pürsün (2022), Syal m.fl (2024), Bachmann (2022), Wolters m.fl (2017) och Engler & Westphal (2024) har kvantitativa metoder som enkäter och standardiserade tester kommit till användning för att samla in data till studierna. För att få en djupare insyn kring elevers perspektiv har Webber m.fl (2023), Wilkinson m.fl (2020), Wilkinson (2020) och Söderberg m.fl (2024) använt sig av kvalitativa metoder som intervjuer eller fokusgruppsamtal. I studien av Söderberg m.fl (2024) kommer elevperspektivet fram genom en kvalitativ metod, eftersom elever får dela med sig av sina inre tankar som de har kring läsning av skönlitteratur, detta leder till att resultatet blir konkret och att lärare faktiskt kan ta med sig tankarna som elever framför och applicera i sin undervisning.

Tonårstiden är en kritisk period för att främja läsning, eftersom det är under dessa år som många unga utvecklar sina långsiktiga vanor och attityder till läsning. Samtidigt konkurrerar läsningen med andra aktiviteter, så som sociala medier, sport och umgänge med vänner, vilket kan leda till att läsutintresset minskar. Studierna som har utformats av Webber m.fl (2023) och Wilkinson m.fl i (2020) identifierar olika hinder för läsning som exempelvis tidsbrist, fritidsintressen eller bristande läsvanor i hemmet. Flera elever hävdar också att digitala enheter (t.ex. mobiler) fångar deras intresse istället och att det är desto mindre krävande att titta på YouTube eller Netflix efter en lång dag i skolan. Dessa identifierade hinder handlar om att ungdomar inte prioriterar tid för läsning och detta bidrar till en låg läsmotivation. Efter att ha granskat dessa studier av Webber m.fl (2023) och Wilkinson m.fl (2020) får man insikt om hur betydelsefull och viktig lärarens roll är för elevernas läsning. De påpekar att faktorer som tidsbrist, fritidsintressen och avsaknad av läsvanor i hemmet konkurrerar med läsningen, vilket gör det ännu viktigare att skolan prioriterar läsning. Att inleda varje svensklektion med tio minuter tyst läsning skulle kunna vara ett sätt för att få in kontinuerlig läsning hos eleverna. Detta är något som min VFU-handledare har implementerat på sina svensklektioner med hennes högstadielever. De inleder varje svensklektion med tyst läsning och detta har på sikt resulterat i att flera elever har fått upp ögonen för läsning och dessutom börjat läsa på sin fritid. Handledaren nämnde också att vissa elever går till skolbiblioteket och får hjälp av personalen att hitta böcker som skulle kunna passa eleverna. Hindren, som nämns i början av detta stycke, handlar om strukturella och miljömässiga faktorer snarare än personliga brister. Genom att bilda en förståelse för elevernas eventuella hinder och skapa läsmiljöer som är meningsfulla för dem kan man stödja tonåringarnas läsning.

4.2 Metoddiskussion

I denna kunskapsöversikt har jag strävat efter att fokusera på det valda syftet och att tydligt redogöra för processen kring urvalskriterier och arbetsmetod. Detta har varit ett genomtänkt val för att stärka översiktens validitet och reliabilitet. När sökningar har tillämpats så har syftet och frågeställningarna stått i fokus för att få fram relevanta artiklar. Sökprocessen utgjordes i form av att sökord skrevs in och därefter lästes både rubriker och abstract igenom för att kunna bilda en uppfattning om artikeln var passande för översikten eller inte. När 11 artiklar till slut hade valts ut så gjordes en granskning av dem genom att läsa igenom abstract, metod och resultat, syftet var även här i åtanke.

ERIC har varit databasen som använts mest i sökprocessen för denna kunskapsöversikt, där främst engelska artiklar finns att tillgå. Inledningsvis gjordes en sökning i SWEPUB, en databas där svenska artiklar står i fokus, utifrån den första och enda sökningen framkom sex träffar. Efter relativt få sökträffar flyttades istället sökprocessen till databasen ERIC där man fick betydligt fler träffar och därför gjordes resterande sökningar i samma databas. I efterhand hade man kunnat inkludera flera olika databaser för att göra sökningarna mer omfattande, vilket är en lärdom att ta med till examensarbete del 2.

För att undersökningen ska anses vara av god vetenskaplighet har en urvalsprocess med sex steg använts (Eriksson Barajas m.fl., 2013, s.83). Första steget handlar om att identifiera intresseområde och definiera sökord. I andra steget utformas begränsningar i urval utifrån vetenskapligt granskade artiklar och publiceringsår. I tredje steget genomförs sökningar i lämpliga databaser, i detta fall har ERIC främst kommit till användning och även SWEPUB. I fjärde steget ska man på egen hand söka efter ej publicerade artiklar, detta steg valdes bort eftersom artiklar mellan åren 2015-2024 istället inkluderades. I det femte steget identifieras relevanta titlar samt läser igenom sammanfattningar. Ett initialt urval av litteratur görs för vidare granskning. I det sjätte och sista steget läser man igenom artiklarna i sin helhet, i arbetet med denna kunskapsöversikt lästes abstract, metod och resultat igenom för varje artikel.

Sökningarna har dokumenterats på ett strukturerat sätt genom tabellform (se tabell 3). I tabellen framkommer datum när sökningar har gjorts, vilka söksträngar som har använts, vilka avgränsningar som tillämpats, vilken typ av sökning (t.ex. fältsökning, manuell), antal träffar och valda källor. Dessa tillvägagångssätt har använts för att processen ska vara så transparent som möjligt, vilket i sin tur ökar studiens validitet.

4.3 Styrkor och svagheter inom fältet

I denna kunskapsöversikt upptäckes både styrkor och svagheter inom forskningsfältet. En styrka som jag har identifierat är valet av metod som studierna har använt sig av.

Forskningsfältet inom denna kunskapsöversikt inkluderar 4 studier som har använts av en kvalitativ metod, 5 stycken av en kvantitativ metod och 2 stycken som har använt en kombination av båda. Detta visar på att det finns en variation av kvantitativa och kvalitativa metoder, samt kombinationer av dessa, vilket ger en mångsidig och nyanserad bild av läsmotivation och läspraktik hos elever.

En tydlig svaghet inom fältet är den begränsade mängden forskning som genomförts i svensk kontext. Av de elva inkluderade studierna i denna översikt är endast två utförda i Sverige, medan de övriga baseras på internationella kontexter. Detta kan innebära att resultaten kan saknas viss relevans och applicerbarhet för svenska skolor och elever.

I Webber m.fl (2023) och McGeown m.fl (2020) studier inkluderar urvalet endast elever som själva har valt att delta. Att endast två av de elva studierna inkluderar elever som själva har valt att delta innebär en betydande begränsning i forskningsfältet. Detta urval riskerar att ge en felaktig eller ofullständig bild av verkligheten, eftersom det sannolikt är de mest motiverade och positivt inställda eleverna som väljer att delta i studien. Elever som redan har ett lågt intresse för läsning eller som upplever hinder, såsom svårigheter att förstå text eller bristande stöd i sin omgivning, riskerar därmed att bli underrepresenterade i resultaten.

4.4 Didaktiska implikationer

I läroplanen i svenska för årskurs 7-9 belyser man att undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva (Skolverket, 2022). För att kunna stimulera elevernas intresse är det viktigt att lärare tar sig tid att skapa relationer till sina elever för att få kunskap kring vad som intresserar dem. I studien av Söderberg m.fl (2024) diskuteras vikten av att låta eleverna själva bestämma vilken bok de vill läsa för att höja deras läsmotivation. Genom att fråga eleverna vad de är intresserade av och sedan välja ut böcker utifrån deras önskemål och böcker som dessutom följer kursplanen är ett sätt att nå ut till eleverna. Att ta med flera olika böcker till klassrummet och låta eleverna få möjlighet att välja bland dem kan också vara ett effektivt sätt att öka deras motivation, eftersom det ger dem en känsla av delaktighet i bokvalet. Frances Hultgren (2017) nämner att valet av texter är centralt för att stimulera elevers intresse för läsning. Skulle det vara så att en elev inte visar intresse för läsning är det viktigt att den vuxne är extra uppmärksam på vad som engagerar eleven och noggrant överväger vilka texter och argument som skulle kunna resultera i att eleven ger en utvald text en chans. Aktiv förmedling sker genom att förmedlarens mål och den aktuella situationen samspelar. Målet driver handlingen, medan situationen formar den, och ibland behövs anpassningar för att skapa ett möte som gör målet möjligt.

Som tidigare nämnts i översikten, är det viktigt att lärare inkluderar eleverna i vilket arbetssätt de skulle vilja inkludera i undervisningen och detta är viktigt att ta med sig inför kommande yrkesprofession. Genom att låta eleverna testa på olika arbetssätt inom ramen för

läsning som exempelvis litteratursamtal i mindre grupper, gemensam högläsning, klassrumsdiskussioner, muntliga redovisningar och att skapa en filmtrailer till en bok kan man märka vad som är mest uppskattat hos eleverna. Detta kräver, precis som nämns i tidigare stycke, att lärare har skapat en relation till sina elever och har viss kunskap om både deras kunskapsnivåer och även vad som intresserar dem.

5. Slutsatser och förslag till vidare forskning

Kunskapsöversikten har bidragit med kunskap om vad som kännetecknar forskning kring läsmotivation med relevans för svenskämnet årskurs 7-9. En slutsats baserad på kunskapsöversiktens resultat är hur betydelsefull elevers motivation är för deras läsförmåga. Motivationen påverkar inte bara viljan att läsa, utan bidrar också till att individen utvecklar och upprätthåller en läsvana, vilket i sin tur främjar en positiv inställning till läsning. Det framkommer dessutom att det finns tre antaganden som ligger till grund för läsmotivationen. Det första antagandet är att motivationsfaktorer är avgörande för elevers engagemang, lärande och prestationer inom läsning. Det andra antagandet är att elevers läsmotivation är mångdimensionell som är baserad på olika övertygelser, attityder och värderingar. Det tredje antagandet är att läsmotivation inte är en fast egenskap utan att denna egenskap har en tendens att förändras över tid och dessutom i olika sammanhang.

En annan slutsats handlar om strategier för att stärka elevernas läsmotivation. Att inkludera elever i valet av böcker till klassrumsundervisningen bidrar till att öka deras intresse och motivation till att läsa. Genom att dessutom låta eleverna vara med och påverka planeringen av läsprojekt kan också leda till att de blir mer positivt inställda till att läsa.

En tredje slutsats utifrån resultatet är att lärare kan göra stor skillnad för elevernas läsmotivation genom att ge dem autonomistöd i klassrummet. Autonomistödet anses vara en central faktor som bidrar till ökat läsintresse då lärare låter eleverna utveckla sina idéer och initiativ innan de ingriper.

Förslag till vidare forskning skulle kunna vara forskning kring läsmotivation i årskurs 7-9 som utförs i Sverige med anledning av att detta inte är vanligt förekommande. Sådan forskning skulle kunna ge värdefulla insikter i hur elevers motivation påverkas av olika faktorer som undervisningsmetoder, lärarens roll och val av litteratur. Det skulle också kunna bidra till en djupare förståelse för vilka strategier som är mest effektiva för att stimulera läsintresset bland elever i denna åldersgrupp. Att även fördjupa sig i skillnaderna mellan könen när det gäller läsmotivation är ett förslag. Som tidigare nämnts i resultatdiskussionen så visade två studier skillnader mellan flickor och pojkar i deras läsmotivation. Det vore intressant att undersöka de underliggande orsakerna till dessa skillnader, såsom sociala och kulturella normer, könsstereotyper och pedagogiska metoder.

Som tidigare nämnts i avsnittet ”styrkor och svagheter inom fältet”, har flera studier använt sig av ett urval som kan ge en ofullständig bild av resultatet, då endast elever som självvalt medverkade i studien, är inkluderade. Ett förslag till framtida forskning vore därför att använda mer inkluderade urvalsmetoder, såsom att aktivt engagera hela klasser eller skolor, för att säkerställa en mer representativ deltagargrupp. Detta skulle ge en mer nyanserad och rättvisande bild av elevers olika förhållningssätt till läsning.

Ett ytterligare förslag till vidare forskning vore att undersöka lärares syn på detta ämne, samt vilka specifika metoder och verktyg de använder för att öka elevers läsmotivation. Det skulle vara intressant att utforska hur lärare uppfattar sitt eget inflytande på elevers läsvanor och vilka utmaningar de möter i arbetet med att skapa ett engagemang för läsning. Vidare skulle en jämförande studie mellan skolor och regioner kunna belysa om det finns skillnader i hur läsmotivation uppmuntras och vilka resultat det ger.

Sammantaget kan forskning som fokuserar både på elevernas och lärarnas perspektiv skapa en mer heltäckande bild av vilka insatser som krävs för att främja läsmotivation och läslust i årskurs 7-9. Det skulle inte bara gynna elevernas utveckling som läsare utan även stärka lärarnas möjligheter att bedriva en framgångsrik och inspirerande undervisning.

Käll- och litteraturförteckning

Bachmann, A. (2022) 'The effect of choice in reading on students' intrinsic motivation', AERA Online Paper Repository.

Tillgänglig på: <https://doi.org/10.3102/1882123>

Engler, L & Westphal, A (2024) 'Teacher autonomy support counters declining trend in intrinsic reading motivation across secondary school', *European Journal of Psychology of Education*, 39(4), pp.4047-4065.

Tillgänglig på: <https://doi.org/10.1007/s10212-024-00842-5>

Eriksson Barajas, K., Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013).

Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap: Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar.

Stockholm: Natur & Kultur

Hultgren, F., (2017). 'Läsande förebilder', Skolverket.

Tillgänglig på:

<https://larportalen.skolverket.se/api/resource/P03WCPLAR149078> (Hämtad: 2024-12-22)

Kurnaz, A & Pürsün, T. (2022). 'An analysis of the reading motivation of secondary school students in relation to various variables'. *Research in Pedagogy*, 12(1), pp.29-44

Tillgänglig på: <https://doi.org/10.5937/IstrPed2201029K>

McGeown, S., Bonsall, J., Andries, V., Howarth, D., Wilkinson, K. & Sabeti, S. (2020)

'Growing up a reader: Exploring children's and adolescents' perspective of "a reader"', *Educational Research*, 62(2), pp.216-228.

Tillgänglig på <https://doi.org/10.1080/00131881.2020.1747361>

Regeringskansliet (2023). 'Internationell studie visar att läsförmågan sjunker hos svenska elever', *Regeringen.se*.

Tillgänglig på: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/05/internationell-studie-visar-att-lasformagan-sjunker-hos-svenska-elever/> (Hämtad: 2024-12-20)

Skolverket, 2022. Läroplan (Lgr22) för grundskolan samt förskoleklassen och fritidshemmet.

Tillgänglig på: <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr22-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet?url=907561864%2Fcompulsorycw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DGRGRSVE01%26tos%3Dgr&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa219f> (Hämtad: 2024-12-22)

Skolverket, 2024. PISA – internationell studie om 15-åringars kunskaper i matematik, naturvetenskap och läsförståelse.

Tillgänglig på:

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/internationella-jamforande-studier-pa-utbildningsomradet/pisa-internationell-studie-om-15-aringars-kunskaper-i-matematik-naturvetenskap-och-lasforstaelse> (Hämtad 2024-12-22)

Skolverket, 2024. PIRLS – internationell studie om läsförmåga hos elever i årskurs 4.

Tillgänglig på:

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/internationella-jamforande-studier-pa-utbildningsomradet/pirls-internationell-studie-om-lasformaga-hos-elever-i-arskurs-4#h-TidigareresultatiPIRLS> (Hämtad 2024-12-22)

Syal, S & Davis, M.S. (2023) 'A person-centered approach to understanding adolescents' reading motivation and its relation to reading outcomes', *Reading Psychology*, 45(1), pp.1-25

Tillgänglig på: <https://doi.org/10.1080/02702711.2023.2252814>

Söderberg, E., Rejman, K. & Vuorenperä, S. (2024) 'Årskurs 9 högläser skönlitteratur – elevperspektiv på läsning och litteraturundervisning. *Acta Didactica Norden*, 18(1), 24 sidor.

Tillgänglig på: <https://doi.org/10.5617/adno.9780>

Tegmark, M., Alatalo, T., Vinterek M., & Winberg, M. (2022) 'What motivates students to read at school? Student views on reading practices in middle and lower-secondary school', *Journal of Research in Reading*, 45 (1), pp.100-118

Tillgänglig på: <https://doi.org/10.1111/1467-9817.12386>

Troyer, M. (2017) 'A Mixed-Methods Study of Adolescents' Motivation to Read'

Teachers College Record, v119 n5

Webber, C., Wilkinson, K., Duncan, L.G. & McGeown, S. (2023) 'Adolescents perspectives on the barriers to reading for pleasure', *Literacy*.

Tillgänglig på: <https://doi.org/10.1111/lit.12359>

Wilkinson, K., Andries, V., Howarth, D., Bonsall, J., Sabeti, S. & McGeown, S. (2020)

'Reading during adolescence: Why adolescents choose (or do not choose) books', *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 64(7), pp.707-716

Tillgänglig på: <https://doi.org/10.1002/jaal.1065>

Westerlund, J. (2023). 'Universiteten larmar: Studenterna har toppbetyg men kan inte läsa', *Tidningen Näringslivet*.

Tillgänglig på: <https://www.tn.se/inrikes/40016/universiteten-larmar-studenterna-har-toppbetyg-men-kan-inte-lasa/> (Hämtad: 2024-12-20).

Wolters, C.A., Barnes, M.A., Kulesz, P.A., York. M. & Francis, D.J. (2017) 'Examining a motivational treatment and its impact on adolescents' reading comprehension and fluency', *The Journal of Educational Research*, 110(1), pp.98-109.

Tillgänglig på: <https://doi.org/0.1080/00220671.2015.1048503>

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se